

Obecné principy rodinné diagnostiky

+ Klinické metody

Snyder: Marital and family assessment (1995)

- dg. rodiny odlišná od individuální dg. - složitější
- užívat metody s jednotným teoretickým zázemím
- dg. rodiny je nezbytný předpoklad pro efektivní intervenci
- víceúrovňová diagnostika (pár, rodina, jedinci)
- využít vnitřní i vnější perspektivy
- dg. proces není lineární
- empirické zkušenosti s dg. rodin

Thomas Gehring (2000): přehled použitelných metod

- vnitřní perspektiva: sebeposuzovací metody
 - dotazníky, projektivní testy, konstrukční techniky
- vnější perspektiva: nezúčastněné pozorování RI
 - standardizované (laboratorní) nebo klinické
- účastnická perspektiva: společná analýza problému
 - rozhovor, zúčastněné pozorování (participace)

Výběr adekvátních metod

- omezené možnosti (rodina jako celek)
- hlavní zdroj údajů: rozhovor a neformální pozorování
- testové metody vždy interpretovat na pozadí metod klinických (jako doplněk)
- relevantnost metod vzhledem k cíli výzkumu nebo diagnostiky
- srozumitelnost metod pro rodinu
- triangulace zdrojů informací

Sebeposuzovací techniky

- Výhody:

- relativně jednoduché
- odpadají rozpaky, které by vznikly v rozhovoru
- cenné údaje o vnitřním světě (hodnoty, postoje...)

- Nevýhody:

- náchylné ke zkreslení
- rozdíly v interpretaci položek respondenty
- možnost ovlivnění následného chování
- málo informací o aktuálním dění v rodině

Pozorovací techniky

- Výhody:
 - aktuální údaje o dění v rodině (vzorky RI)
 - menší záměrné zkreslení respondenty
 - v přirozeném prostředí menší sociální desirabilita
 - zúčastněné pozorování + polostrukturovaný rozhovor
- Nevýhody
 - náročné pro psychologa
 - ovlivnitelné jeho pohledem

Výběr adekvátních metod

- + jejich odpovědné užívání od administrace po interpretaci
- **efektivita práce s rodinou**
- **volba vhodných intervenčních strategií v klinické praxi**
- **správnost vyvozovaných teoretických poznatků ve výzkumu**

**NUTNOST MYSLET TVOŘIVĚ, NESVÁZANĚ,
DIVERGENTNÍM ZPŮSOBEM**

Klinické metody:

- **návštěva v rodině (jako rámec použití dalších metod)**
- **rozhovor s rodinou**
- **pozorování a posuzování rodinné interakce**

Návštěva v rodině

- velmi potřebná, přináší údaje jinak nezjistitelné
- možnost porovnání s jinými metodami
- inspirace přirozeným kontextem rodiny
- přesto psychology málo používaná (proč? - zbytečná zátěž, ohrožení, nejistota, zahlcení atd.)
- první kontakt s rodinou - důvod, doba návštěvy, role zúčastněného pozorovatele
- teritorialita (pozorovatelná fakta) + atmosféra v rodině (pocity)

Analýza dat získaných návštěvou v rodině:

- Rovina A: **regulace přístupu**
- Rovina B: **sociálně-psychologická atmosféra**
- Rovina C: **styl bydlení**
- Rovina D: **hranice osobních teritorií**

Rozhovor s rodinou

- na bázi důvěry
- zkušenost + improvizace
- přediva vztahů, malá přehlednost situace
- současné sledování rodinné interakce
- cíl: získat informace + neztratit charakter autentického rozhovoru
- formulace otázek, direktivnost psychologa
- záznam, přepis, zpracování - **kvalitativní analýza, metoda trsů, kódování ...**

Klinické pozorování a posuzování RI

- v rámci návštěvy v rodině a rozhovoru
- základní data:
 - složení rodiny
 - socioekonomické a kulturní zázemí rodiny
 - vývojová fáze rodiny
- sledujeme: dominanci, kdo za koho mluví, obracení se na partnera, nesouhlasy, intruze, uvolněnost nebo „dobrý dojem“ atd.

Rodinná interakce (schéma dle manž. Langmeierových)

- Pozorovatelné charakteristiky:
 - verbální a neverbální komunikace
 - emoční klima v rodině
 - způsob řešení problémů vč. výchovných praktik
- Odvozené charakteristiky:
 - rozdělení rolí v rodině
 - vnitřní harmonie + respektování autonomie
 - otevřenost / uzavřenost rodiny navenek
 - přiměřenost rozdělení rolí a rodinné dynamiky vzhledem k vývojové fázi rodiny